LATVIJAS KULTŪRAS AKADĒMIJA
LATVIAN ACADEMY OF CULTURE

FLPP
FUNDAMENTĀLO UN LIETIŠĶO PĒTĪJUMU PROJEKTI

Latvijas Zinātnes padome

Rīgā platformās Wolt un Bolt strādājošo ēdienu kurjeru pieredze un izpratne

ES ierosinātās direktīvu platformu darbinieku tiesību aizsardzībai kontekstā

Iveta Ķešāne un Maija Spuriņa

Pētījumu finansē Latvijas Zinātnes padome Fundamentālo un lietišķo pētījumu programmas ietvaros. Proj.nr. lzp-2021/1-0521

2022.gada 3.novembris, Rīgā

Metode

- **Padziļinātās** intervijas ar vismaz 60 kurjeriem (šobrīd nointervēti 20: 18 ir pašnodarbinātā statuss, 1 SIA un 1 ir mikrouzņēmums)
- **Mērķtiecīga** izlase: dažādība
- Nevis reprezentativitāte, bet pieredžu un izpratņu **spektrs**

20 intervētie kurjeri pēc vecuma, dzimuma un transporta veida

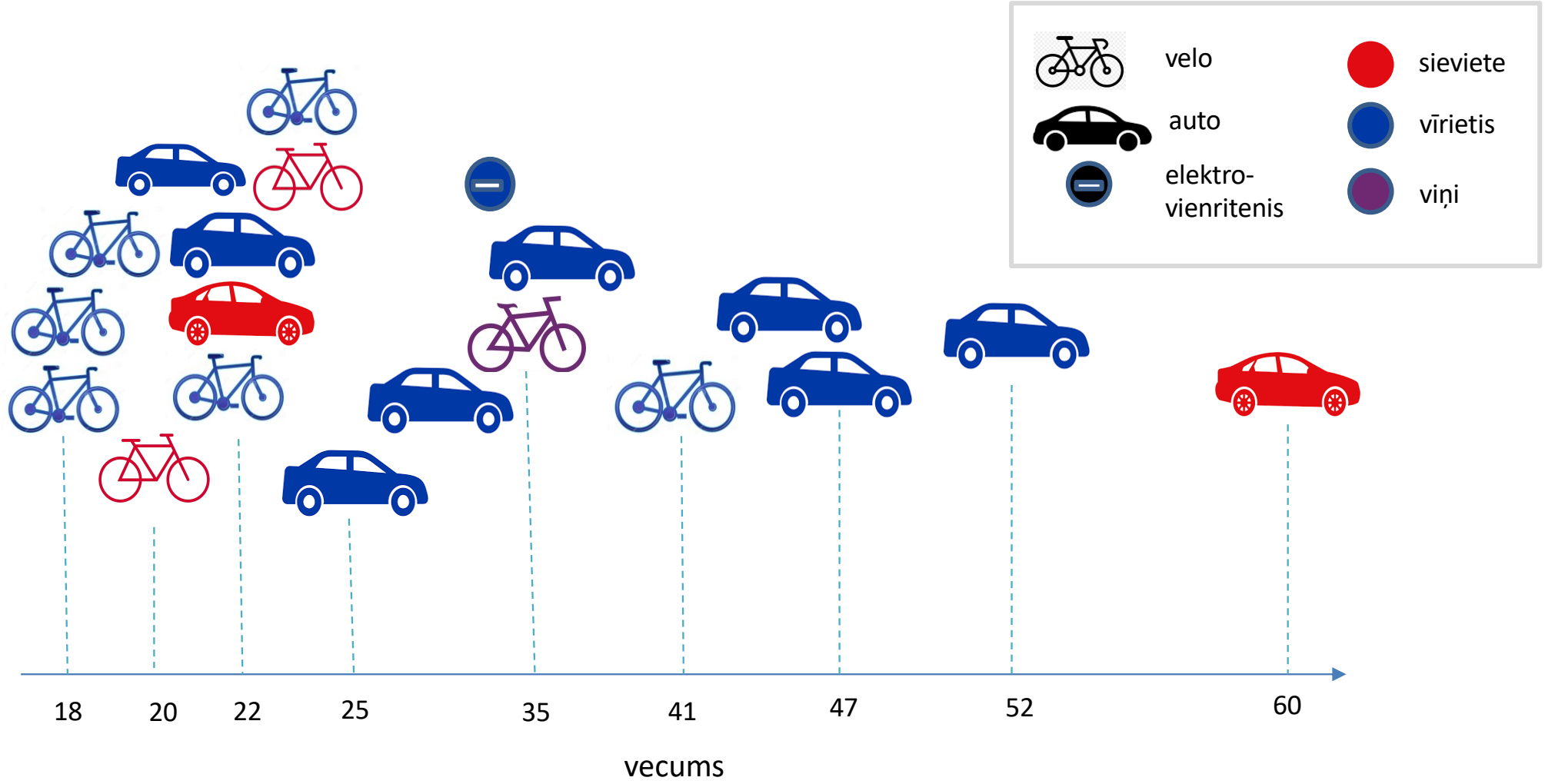

Algoritmiskā kontrole

FINANCIAL TIMES

US COMPANIES TECH MARKETS CLIMATE OPINION WORK & CAREERS LIFE & ARTS HTSI

FT Magazine Life & Arts + Add to myFT

When your boss is an algorithm

In the gig economy, companies such as Uber and Deliveroo manage workers via their phones. But is this liberating or exploitative?

Avots: https://www.ft.com/content/88fdc58e-754f-11e6-b60a-de4532d5ea35

1. Kontrolē samaksu

*“**ja sāk parādīties situācija, ka darbinieki nav, tad viņi ieraksta iekšā Telegram čatā** … “Hei, mums ļoti daudz pieprasījumu un tagad par katru nākamo pasūtījumu tu saņemsi lielāku naudu par dažiem centiem vai cik tur..”* (35, vīrietis, velo, 050822)

*“ …**drusku augstāk paceļ brīžos, kad ir lietus, ziemā, kad ir putenis.** Karantīnas laikos, kad cilvēki mazāk iet ārā, tad drusku paceļ, bet tā, kad kā šodien laiks, nekas nemainās. ” (60, sieviete, auto, 20220725)*

*“Ir bijis, **kad ir kari par kurjeriem**, ka gan Bolt gan Wolt visu laiku **tās likmes ceļ**, un tās likmes uziet augstos ciparos. Viņi cīnās, jo kurjeru skaits ir tik, cik viņi ir, un liela daļa jau sāk strādāt uz visām pusēm, līdz ar to viņi cīnās, lai piesaistītu kurjerus savā pusē. ” (29, vīrietis, auto, 20220723)*

2. Kontrolē darba intensitāti

*“…. **varbūt vienīgā vilšanās ir tāda, ka dažreiz ir posmi, kad cilvēki nepasūta. Un tad ir ilgi tādi periodi, kad vienkārši ir tukšums, stundā varbūt 2 pasūtījumi**, tas ir diezgan maz. Kaut kāds tas vidējais, kad ir labi, tad vismaz 3 vai pat 4. … **dažreiz tas algoritms nav skaidrs, kā tieši viņš piedāvā tos pasūtījumus.**” (35, viņi, velo, 20220726)*

“Jā, 4, 5 stundas var nebūt [pasūtījumi].” (36, vīrietis, velo, 20220721)

*“ …**dažreiz ir neparedzami tie darbi**…. Piemēram, **tev uzspīd saule, tev nedod tik daudz tās piegādes, cik gribētos, tu arī nevari nopelnīt tik daudz, cik gribētos. Nu, tā ir lieta, par kuru tev īsti nav tās kontroles**. Tāpēc tas arī liekas tāds trūkums. Tu vari vienu dienu strādāt to pašu stundu skaitu, nopelnīt 50 eiro, otru dienu 20 eiro. Nu, tas nav patīkami.» (23, vīrietis, velo, 20220721)*

3. Kontrolē piegādes maršrutu

*“Dažreiz gadās tā, kad ir **dubultie pasūtījumi, tu brauc garām klientam, klients redz to kustību, bet platforma neļauj tev otro pasūtījumu veikt pirms pirmā pasūtījuma**. Platforma ir pati salikusi visu iekšā pa pozīcijām. Bet klients redz, ka es viņam pabraucu garām.” (vīrietis, 46, auto, Bolt, 20220722)*

*“Jā, bet ir bijis tā, pasūtīja viens sāļu ēdienu, otrs picu, sanāca pēdējais, kam picu. […] iznāc vīrietis, ko jūs tik ilgi, es saku, ka man vēl viena piegāde, viņš saka, ka jau auksta pica būs. Es nezinu, ne jau no savas galvas, **kā Bolt, tā es izdarīju**. Tā nav mana problēma kā saka, es neesmu vainīgs. **Es nevaru aizvest sākumā viņam**.” (vīrietis, 52, auto, Bolt, 20220801)*

3. Kontrolē kurjera izvēli veikt vai neveikt izvēlēto piegādi

*"**Met man pasūtījumus uz centru, bet es cenšos viņus atcelt. [….] …bet tur kaut kādi [aktivitātes] procenti iet nost, tad man krietni jāpastrādā, lai man atkal tie procenti paceltos**. Lai man būtu vismaz deviņdesmit procenti reitings nedēļā…[…] …agrāk bija sistēma, ka no desmit pasūtījumiem divus varēja atteikt. Ja tu atsaki vairāk, tevi nobloķē. Tagad viņiem tā nav, tagad tikai [aktivitātes] procenti. Viņa [draudzene] bija nobloķējusi kaut kādus četrus no desmit, viņu uz astoņpadsmit dienām nobloķēja. " (60, sieviete, auto, 20220725)*

*"Bet Boltā viņiem ir tas […] daudzums, cik Tu esi paņēmis. **Īsāk sakot, pasūtījumu daudzumu, kuru Tu vari paņemt, ā, vot, statistika – aktivitāte.** Tur it kā saka, ka nav labi, ja tā statistika nokrīt zem 80%, jo tad viņi sākot interesēties. Attiecīgi, tad tur ir jāsāk skatīties – **Tu nevari visus pēc kārtas noraidīt**." (47, vīrietis, velo un auto, 20220726)*

4. Performances kontrole un sankcijas

“Man bija gadījums, ka es aizvedu klientam pasūtījumu, es zvanu pie durvīm, neviens durvis never, zvanu reizes trīs, klusums, es noliku maisiņu pie durvīm, jo mēs varam nolikt pie durvīm, atzīmēt, ka ir piegādāts, klients redzēs, attaisīs durvis un paņemt. ***Tikko es maisiņu noliku, sāku kāpt lejā, izskrien vīrietis no dzīvokļa, kāpēc jūs to maisiņu nometāt zemē. Es saku, piedodiet, es noņemtu, es viņu noliku, es jums trīs reizes zvanīju pie durvīm. […] pēc divām dienām mani nobloķēja [uz 5 dienām].****” (60, sieviete, auto, 20220725)*

“Kaut ***kāds klients ir pateicis, ka tu esi netīrās drēbēs atnācis pie viņa - arī vari dabūt banu****. Ar tādu piezīmi uzrakstīs “izmazgā drēbes, tev tiek dotas divas dienas - pēc divām dienām ar tīrajām drēbēm nāc laukā”.* (36, vīrietis, velo, 20220721)

Indivīda autonomija

FRUGAL RULES
FREEDOM THROUGH FRUGALITY

Cord Cutting | Side Hustles | Money Apps | Save Money | Attack Debt | Investing | Passive Income | Insurance

9 Best Delivery App Jobs (and Gigs) to Work For in 2022

Courier jobs let you make money in your free time with no skills. We share the 9 best food delivery app jobs to earn cash delivering items to people.

Home » Side Hustles » Delivery Apps » 9 Best Delivery App Jobs (and Gigs) to Work For in 2022

WRITTEN BY CHONCÉ
JULY 18, 2022

Avots: https://www.frugalrules.com/delivery-app-jobs/

1. Fleksibilitāte & iespēja kontrolēt ienākumus

*"**Tu vari pastrādāt pusstundu dienā**, aizvest vienu pasūtījumu, tev **neviens neko par to neteiks, ka esi maz strādājis. Tas tiešām ir forši**. Arī universitātē pirmajā kursā es strādāju. Tas arī bija izcili, ka tu **uzreiz pēc mācībām vari iekāpt mašīnā un aiziet. Tas ir tas labākais**." (22, vīrietis, auto, 20220721)*

*"Tu esi pats sev saimnieks. Ja es Lido s**trādāju pa 11 stundām, es nevarēju ne pa labi, ne pa kreisi, tad šeit es varu pieslēgties, kad es varu strādāt. Kad es nevaru, tad es atslēdzos**. " (60, sieviete, auto, 20220725)*

*"….iepriekšējā varētu būt **15 h/2ned, tad 42h/2ned, pavasarī 242h/2ned**. Tā kā tas viss ļoti mainās. 2021. gada **augstā nobraucu gandrīz visas dienas no rīta līdz vakaram. Bija mērķis nopelnīt, un es attiecīgi strādāju**." (29, vīrietis, auto, 20220723)*

2. Pārskatāmi samaksas noteikumi un garantēta samaksa

*"…**Woltam ir konkrēti, cik maksā par piegādi, cik par kilometriem. Tas viss ir atrunāts. Tur man patīk, ka ir tā, kā arī ir.** Tur **nav tā, ka darba devējs tev tur mēģina, ēē, tu kaut ko ne tā**. Viss bija skaidrs. Un par to slodzi, to jau tu pats vari regulēt. Tas ir tas, kas man ļoti patīk." (35, vīrietis, velo, 050822)*

*"Zini, cik tu nopelni, cik tu saņemsi, stabili**. Visu laikā izmaksā**." (52, vīrietis, auto, 20220801)*

*"…bet ņemot vērā to, ka [esmu] jauns, impulsīvs, naudas vienmēr par maz. Es domāju, ka tā skaidrā nauda un izmaksa reizi nedēļā. […] **Sastrādā un jau nākamajā nedēļā saņem naudiņu. Tas ir parocīgi un viss notiek ātri.**" (25, auto, vīrietis, 20220727)*

3. Iespēj norakstīt izdevumus

“Viens pluss kā pašnodarbinātais – tu jau daudz ko vari norakstīt. Tu vari visas nomas norakstīt, vari norakstīt, pamatojumu VIDam sniegt, ka par to, ka tev dzīvoklis ir, ja ir oficiāls īres līgumus, par kuru tu nodokļus maksā. Tu vari oficiāli sniegt, ka tas ***dzīvoklis nepieciešams pamatdarbībai, jo tur tiek glabāts, piemēram, velosipēds, tiek lādēts telefons, tur ir atpūtas zona, kas darbā ir atļauta principā, pusdienu, teiksim, tas galdiņš, kas ir atļauts principā. […] Saņemot cieto algu, tu jau nevar norakstīt to pašu gāzi, kas tagad pacēlās cenas ziņā.*** *Pagājušajā gadā maksātas tikai izlīdzinātais maksājums 28 eiro, tagad atklāti 76 eiro - trīsreiz dārgāk. Un kā algots darbinieks, jo darba devējs Tev pasaka, mēs Tev nepacelsim algu. Tu nevari viņu norakstīt, Tev jāmaksā tāpatās.” (36, vīrietis, velo, 20220721)*

4. Darba līguma piemērotība šim darbam

*“**Tad manis vairs nav! Ja būs tā, ka vajadzēs par algotu darbinieku statusā, kad Tev ir noteikts darba laiks, nu tad manis tur vairs nebūs**. Es domāju, es nebūšu vienīgais. Līdz ar to es domāju, ka… Es ceru, ka šis būs lemts neveiksmei, teiksim tā, šīs reformas.”* (35, vīrietis, velo, 050822)

*“Tieši šajā profesijā **man liekas, ka tas ir attaisnoti, ka šādi** [kā pašnodarbinātā statuss] **darbojas**. Nu, tev arī tad **neviens neteiks, ka tev ir jāiet strādāt**.”(*22, vīrietis, auto, 20220721)

“*Vācijā ir situācija, ka tur ir minimālā stundas samaksa un ir, teiksim, pasūtījuma samaksa, ja tu neesi sasniedzis ar pasūtījumiem to samaksu. Nu, **piemēram, 10 stundas nostrādā, minimālā samaksa ir 11 eiro stundā, 10 stundas nostrādā – 110 eiro. Ja tu neesi šo robežu pārsniedzis ar pasūtījumu peļņu, tad tev samaksā to minimālo summu. Tas būtu labi, jā, tad varētu slēgt kaut kādu darba līgumu.** Bet, ja, piemēram, par kaut kādu noteiktu, piedošanu, minimālo algu.. ” (36, vīrietis, velo, 20220721)*

5. Emocionāla neatkarība

"Katrā ziņā, es neplānoju uz priekšu, ko es pēc 7 dienām darīšu vai pēc 3 dienām. ***Tas ir pēc noskaņojuma****." (29, vīrietis, auto, 20220723)*

*"****Braukšanas ziņā kaut kas satracina, klients satracina****. Tad vienkārši [es pārtraucu strādāt]. […] Turpināt braukt pie stūres, kad tu esi uzvilcies…" (46, vīrieti, auto, 20220722)*

"Man iet pie sirds, tāpēc, ka es esmu neatkarīgs tajā brīdī, ***man nav jāpakļaujas nevienam****, es pats sevi motivēju un dresēju tajā brīdī, es pats sev esmu boss, kas man ļoti patīk šinī brīdī.* ***Es esmu zem bosiem strādājis, es zinu kā tas ir, kā teikt ļoti negaršīgi mūsdienās, man tagad tas darbs ir savā ziņā tāds garšīgs****." (41, vīrietis, velo, 20220727)*

Secinājumi

- No algoritmiskās kontroles perspektīvas direktīva ir atbalstāma
- No ēdienu kurjeru autonomijas un pieredzes perspektīvas tā ir problemātiska
- Ēdienu kurjeru iespējas strādāt elastīgi, sev izvēlētā laikā, kā arī iespēja kontrolēt mēneša ienākumus un justies emocionāli neatkarīgam no darba devēja padara viņus tuvākus pašnodarbinātā statusam / algoritmiskās kontrole savukārt norāda uz atkarību no platformas kā sava veida darba devēja